

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

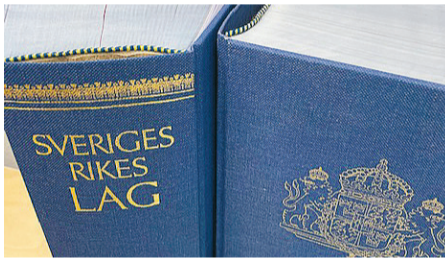
Om juridiska ord på bokstaven M

Vad är meddelarfrihet?

Meddelarfriheten ger offentligt anställda personer, t.ex. hos kommun eller myndighet, samt numera även personer anställda inom offentligt finansierad skola eller vårdinrättning, rätt att kontakta massmedia för att lämna uppgifter om verksamheten för publicering.

Meddelarfriheten kan bidra till att s.k. *Visselblåsare*, som jag kommer beröra i kommande artikel om juridiska ord på bokstaven V, kan uppmärksamma missförhållanden och oegentligheter i offentlig verksamhet.

Den svenska meddelarfriheten är i ett internationellt perspektiv unik, d.v.s. i jämförelse med många andra länder. Meddelarfriheten skyddas av två av våra *grundlag*, d.v.s. tryckfrihetsförordningen som reglerar rätten att lämna uppgifter för publicering i tidningar och böcker samt yttrandefrihetsgrundlagen som ger offentligt anställda rätt att lämna uppgifter till radio och TV.

En person som nyttjar meddelarfriheten kan normalt inte straffas, trots att denne kanske bryter mot en sekretessbestämmelse. Meddelarfriheten gäller dock inte vid vissa särskilt viktiga tystnadsplikter i den offentliga verksamheten. Till exempel kan en person dömas för spioneri om sekretessbelagda uppgifter till skydd för rikets säkerhet utlämnas. *Kvalificerad sekretess* som gäller för att skydda särskilt viktiga intressen får aldrig brytas, inte ens med stöd av meddelarfriheten.

Vad är meddelarskydd?

För att meddelarfriheten ska fungera i praktiken finns det ett meddelarskydd i ovan angivna grundlagar. *Meddelarskyddet* består av två delar, efterforskningsförbudet och källskyddet.

Efterforskningsförbudet innebär att om en person lämnat uppgift med stöd av sin meddelarfrihet får en myndighet eller annat allmänt organ inte efterforska vem som lämnat uppgiften. *Källskyddet* innebär att den som mottagit uppgiften, t.ex. en journalist har en plikt att inte yppa meddelarens identitet.

Vad är en misstänkt?

En *misstänkt* är någon som polisen misstänker kan ha begått ett brott. Det finns flera olika grader av misstanke mot den misstänkte. De olika *misstankegraderna* anger vilka tvångsmedel (gripa, anhålla eller häkta den misstänkte), som polis och åklagare får använda. De olika misstankegraderna är "kan misstänkas", "skäligen misstänkt", "på sannolika skäl misstänkt" och "tillräckliga skäl för åtal". Ju högre misstankegrad desto mer ingripande tvångsmedel får användas mot den misstänkte.

Vid de högre misstankegraderna samt vid brott som kan leda till fängelse har den misstänkte rätt till en *offentlig försvarare*, en advokat som tingsrätten utser. Rätten till försvar är en grundläggande rättsprincip i en rättsstat, d.v.s. att den misstänkte kan få juridiskt biträde när polisen utreder ett brott och om åtal väcks, under rättegången.

Vad är misstankeregistret?

Misstankeregistret är ett register som förs hos polisen på personer över 15 år som är skäligen misstänkta för brott eller har begärts överlämnade eller utlämnade för brott. I misstankeregistret finns den misstänktes namn, adress och uppgifter om det brott som misstanken avser.

Polisen är enligt lag skyldig att föra misstankeregistret. Även andra myndigheter inom rättsväsendet använder registret. *Syftet* med registret är att underlätta tillgången till uppgifter om personer som är skäligen misstänka för brott för bland annat polisen, Skatteverket, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Vad är mened?

Om någon under ed lämnar *osann uppgift eller förtiger sanningen*, kan personen dömas för brottet *mened*. Det finns många olika lagar som föreskriver att en person i olika situationer ska avlägga ed på uppgifter som lämnas.

När en person ska vittna i domstol får vittnet först avlägga en *vittnesed* inför domstolen. Om vittnet ljuger under vittnesförhöret kan personen dömas för mened. *Straffet* för mened är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är menedsbrottet grovt, är straffet *fängelse* i lägst två och högst åtta år. Vid bedömningen om det är fråga om *grov mened* beaktas särskilt, om mened skett med uppsåt att oskyldig skulle fällas till ansvar för allvarligt brott eller på annat sätt synnerlig skada tillfogas annan. Till exempel om någon vittnar under ed och mot bättre vetande i syfte att sätta dit en oskyldig, för att skydda den egentliga gärningsmannen brukar det ses som en försvarande omständighet och personen kan dömas för grov mened.

Som kuriosum kan noteras att sanningsplikten är en uråldrig norm. Ett av de tio budorden lyder *Du skall inte vittna falskt mot din nästa*, m.a.o. du ska inte ljuga.

Jag avslutar veckans artikel med ett citat från USA:s tredje president Thomas Jefferson "Vår frihet hänger på pressens yttrandefrihet och kan inte begränsas utan att gå förlorad."

AGNETA GUSTAFSSON

Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.